

Skal Kommunerne have opgaven?

Skal kommunerne forpligtes til at hjælpe sine borgere med økonomien?

Baggrund

Siden juni 2013 har vi haft en ERFA-gruppe blandt kommunalt ansatte økonomiske rådgivere. Vi er i dag 4 faste kommuner i gruppen; Haderslev, Sønderborg, Fredericia og Vejen. Vi modtager løbende forespørgsler fra andre kommuner, der søger råd og vejledning om vores jobfunktion.

Ofte er der kun ansat en økonomisk rådgiver i hver kommune. Den enkelte former selv sit job ud fra uddannelsesbaggrund og jobmæssige erfaringer. Der er derfor et stort behov for at dele faglig viden og personlige erfaringer. Både i forhold til selve jobbet og i forbindelse med rådgivningen til borgerne. På denne baggrund blev vores ERFA-gruppe dannet. Ingen grund til man hver især skal til at opfinde den dybe tallerken en gang til.

I kommunerne har sagsbehandlerne i årevis kendt til borgernes problemer med økonomien. Det er også almindelig kendt, at økonomiske udfordringer f.eks. hos en syg eller arbejdsløs borger, kan gøre det ekstra svært at komme videre. Den enkelte kan have svært ved at rumme kommunens initiativer, hvis økonomien sejler på hjemmefronten.

Generelt i samfundet, har flere og flere personer økonomiske udfordringer. Der er mange årsager hertil. Økonomisk krise i samfundet. Voksende udbud af kviklån. Uvidenhed hos lånere. Uvidenhed omkring privatøkonomi generelt. Lønnedgang som følge af sygdom eller arbejdsløshed.

Når man er i krise, er det ikke kun krisen der fylder. Ofte vil økonomien enten direkte eller indirekte ligeledes fylde en del. Nogle formår selv at komme videre, andre at søge hjælp og støtte hos f.eks. gældsrådgivere, banken, venner o. lign. For en del bliver usikkerheden omkring økonomien dog så belastende, at de ikke kan se sig ud af tingene og ikke formår at komme videre i livet ved egen hjælp.

Ved at støtte, give råd og vejledning kan man imødegå de fleste udfordringer og dermed frigive flere personlige ressourcer.

De økonomiske problemer er en blanding af helt konkret problemstillinger samt en masse følelser og frustration over den situation, som den enkelte person befinder sig i.

Præsentation af ERFA-gruppen

Ulla-Pia Christensen, Vejen Kommune – siden marts 2013. I fleksjob, 15 timer pr uge, som økonomisk konsulent i Jobcenteret for syge borgere. Baggrund, HA-jura. Jobs og uddannelse i 25 år indenfor bogføring, administration, forsikringsrådgiver i forsikringsselskab, pensionsansvarlig i bank og firmapensionskonsulent i pensionselskab.

Joan Elisabeth Christensen, Fredericia Kommune – siden april 2013. Fuldtidsansat i et seniorjob som budget- og gældsvejleder for kontanthjælpsmodtagere, arbejdsløse m.fl. Baggrund, 38 år i banksektoren som rådgiver og administrator.

Peter Lund Pedersen, Haderslev Kommune – siden april 2013. I fleksjob, 24 timer pr uge, som økonomisk rådgiver for kontanthjælpsmodtagere, syge, ledige m.fl. Baggrund, 34 år i banksektoren som rådgiver og pensionsrådgiver.

Jørgen Schwartz, tidligere ansat i Hedensted Kommune – fra januar 2012 til oktober 2014. Ansat som økonomisk konsulent i hhv. projekt og løntilskud. Rådgiver alle med behov. Og disse kunne henvende sig direkte til Jørgen. Baggrund, 33 år fra banksektor som rådgiver og pensionsrådgiver.

Ellen Wollsen, Sønderborg Kommune – siden september 2014. Ansat i ordinær fuldtidsstilling som økonomisk rådgiver for kontanthjælpsmodtagere, arbejdsløse m.fl. Baggrund, 30 år fra banksektoren som rådgiver. Sideløbende arbejdet 3 år som frivillig økonomisk rådgiver.

Harry Bjørn Theilgaard, Vejen Kommune – siden juni 2013. Fuldtidsansat i seniorjob som økonomisk vejleder i BUC (beskæftigelses- og udviklingscenteret) primært for kontanthjælpsmodtagere. Baggrund, 33 år i banksektoren som rådgiver og leder.

Hvad siger loven?

I aktiv beskæftigelseslov, arbejdes der på, at alle skal kunne bidrage med sin arbejdskraft.

Formål.

§1. Formålet med denne lov er at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked ved at,

1. bistå arbejdssøgende med at få arbejde
2. give service til private og offentlige arbejdsgivere, der søger arbejdskraft, eller som vil fastholde ansatte i beskæftigelse,
3. bistå kontanthjælpsmodtagere og ledige dagpengemodtagere til så hurtigt og effektivt som muligt at komme i beskæftigelse, således at de kan forsørge sig selv og deres familie, og
4. støtte personer, der på grund af begrænsninger i arbejdsevnen har særlig behov for hjælp til at få arbejde.

Økonomiske vejledere. Hvem hjælper vi?

Borgere, som modtager sygedagpenge / ressourceydelse

Både korte – og langvarig syge

Både mindre og meget alvorlige syge / terminale borgere

Borgere, som modtager kontanthjælp

Både ressource stærke / svage

Mange er syge, og en del af disse psykisk syge

Borgere, som modtager ledighedsydelse

Borgerne henvises typisk til økonomisk rådgivning via Kommunens sagsbehandlere.

Fælles for borgerne er:

- At økonomi fylder så meget, at de har svært ved at overskue hverdagen.
- Mange er blevet handlingslammet pga. det pres det giver at være på kontanthjælp, syg, eller ledig.
- Mange har det rigtig dårlig psykisk og er generelt meget sårbare.

- Ofte er det sygdom eller arbejdsløshed, der har skabt økonomiske problemer i en ellers velfungerende økonomi.

Hvad hjælper vi typisk med?

Som udgangspunkt hjælper vi borgere, hvor økonomi fylder så meget at de ikke kan komme videre i livet.

Vi har som rådgivere dog alle fokus på områderne indenfor hhv. skat, pension (dvs. død, sygdom, alderdom), familieforhold, budget samt kreditorer.

Vi prøver at løse de akutte udfordringer, men ønsker i særdeleshed også at begrænse / forebygge, at der kommer yderligere problemer fremadrettet. Et nøgleord er her viden. Det vi rådgiver om, er ikke raketvidenskab. Men mange har ikke viden om basale ting som f.eks. en forskudsopgørelse hos Skat, eller hvordan man laver et budget.

Som rådgivere er vi meget forskellige og har forskellig viden og muligheder i vore jobs. Vi har f.eks. ikke alle mulighed for at deltage i fogedretssager eller viden til at rådgive om tab af erhvervsforsikringer. Det er heller ikke alle, der kan løse problemer via en gældssanering, da det forudsætter, at den berørte borger har en stabil og afklaret økonomi. Altså som udgangspunkt derfor ikke en mulig løsning, hvis borgeren er syg, under uddannelse, på kontanthjælp eller arbejdsløs.

Det er hjælp til selvhjælp, men med udgangspunkt i den enkelte borger. Nogle har flere kræfter eller et netværk, der kan bidrage. Andre står helt alene.

Konkrete eksempler fra hverdagen:

- Overblik efter lønnedgang fra overgangen til sygedagpenge, ledighedsydelse, kontanthjælp
- Budgetlægning og rådighedsbeløb
- Gennemgang af budget med henblik på at spare
- Rette forskudsopgørelse via www.skat.dk
- Søge mulige dækninger for syge via www.pensionsinfo.dk
- Kontakt til pensionselskab mht. at søge tab af erhvervsevneforsikring og præmiefritagelse
- Kontakt til bank f.eks. afviklingsaftale, henstand, oprettelse af nyt kundeforhold
- Betalingsaftale eller henstand med diverse kreditorer

- Hjælpe med at synliggøre hvad der betales til og hvorfor?
- Indhente tilbud f.eks. hos forsikringsselskaber
- Konkrete spare råd (f.eks. madplan, spare på el, genbrugsbutikker)
- Lave huskeseddel. (f.eks. med kreditorer, hvornår deadline hos forsikring mht anmeldelsesfrister)
- Vejledning / ansøgning af alternativ støtte f.eks. julehjælp
- Vejlede voksne når børn fylder 18 år – obs på budget og lån!
- Beskrive handlemuligheder og konsekvenser; fordele / ulemper ved f.eks. salg af hus
- Hjælpe med at søge boligstøtte eller enkeltydelser
- Deltagelse i møder hos Fogedretten
- Vejledning / ansøgning om gældssanering
- Anvendelse af digitalpostkasse
- Indlæg / foredrag til økonomisk udsatte borger f.eks. syge, arbejdsløse

Hvem kan ellers hjælpe borgere med økonomiske udfordringer?

Nogle Kommuner diskutere fortsat, hvorvidt det er deres problem at hjælpe borgere mht. økonomi. Andre mener det bør ske hos de frivillige organisationer eller i et pengeinstitut. Det er dog vigtigt at have fokus på hvor og hvordan de sårbare borgere får den mest optimale hjælp.

Pengeinstitut.

Et pengeinstitut er en forretning og bestemt ikke uvildig. Kunder med økonomiske udfordringer er derfor sjældent attraktive for et pengeinstitut. Måske årsagen til at mange af vore sårbare borgere netop ikke har nogen bestemt rådgiver, som de kan kontakte pr telefon eller personlig?

Flere pengeinstitutter tager endog penge for at lave et budget.

Gældsrådgiver.

På markedet findes både professionelle og frivillige gældsrådgivere.

En professionel gældsrådgiver er ofte dyr i forhold til en borger, der i forvejen er i krise og skal vende hver en krone for at få hverdagen til at hænge sammen. Det er derfor sjældent en reel mulighed.

Frivillige organisationer gør et stort arbejde på mange områder. Men frivilligheden er netop også en af de største udfordringer, idet hjælpen ofte ikke er helt stabil og omfangsrig nok hvis man f.eks. er syg eller arbejdsløs. Der er ofte skiftende rådgivere og der er ikke altid tid nok til at hjælpe.

Ventetiden for at få hjælp kan også være ret lang. Derudover sætter mange frivillige gældsrådgivere kriterier op for hvem de kan / vil hjælpe, hvorved nogle udelukkes. F.eks. unge under uddannelse, eller personer der er syge i en kortere periode.

Derudover gælder det for både pengeinstitutter og gældsrådgiverne, at en borger selv aktivt skal gøre en indsats for at få en nødvendig hjælp. Og det kan især være svært, når man i forvejen ikke magter hverdagen på alle andre områder.

Det er endvidere også vigtigt at pointere, at fordi man har økonomiske udfordringer behøver det ikke være ensbetydende med at man har gæld. Der kan netop være andre problemstillinger, som ikke ligger indenfor arbejdsområdet hos et pengeinstitut eller gældsrådgiver. F.eks. tab af erhvervsevneforsikring eller ansøgning om boligstøtte.

Kommunen.

I Kommunen kan sagsbehandleren bruge en økonomisk vejleder som en ekstra mulighed i viften af tilbud til økonomisk sårbare borgere. Viser det sig, at økonomien fylder hos en borger, er det oplagt at henvise til økonomisk rådgivning. Det kan betyde en hurtig og relevant hjælp for den berørte. Borgeren behøver heller ikke selv være aktiv. Dvs. de svageste borgere sikres hjælp som de aldrig selv vil eller magter at opsøge.

Eksempler fra hverdagen.

Vores erfaringer som økonomiske rådgivere i de respektive kommuner, viser netop at vi kan gøre en forskel. At vi kan bidrage til at borgere i krise får flere personlige ressourcer og bedre kan håndtere deres øvrige udfordringer.

- A. Familie med børn havde kæmpet med at betale bank og kreditorer i over et år. Problemer opstået pga. mandens sygdom og dermed lønnedgang. Nu var manden rask, men kvinden også blevet syg.**

Rådgivning: Efter at have fået overblikket, måtte jeg konstatere, at der ikke var noget at gøre mht. bankens gæld. Samarbejdet med banken kunne ikke reddes. Huset gik på tvang.

Løsning: Inden tvangsaktionen lykkedes det at få skiftet bank, finde ny bolig og lavet henstand med alle kreditorer. Har haft mange møder med familien og fortsætter på sidelinjen. Når hustru er helbredsmæssig udredt og økonomien tillader det, skal der laves afdragsaftaler mm med kreditorer.

- B. Mand alvorlig syg og bange for fremtiden. Vred på bank, da de afviste betalinger pga. manglende dækning på konto.**

Rådgivning: Vist familien hvordan man laver et budget. Bad dem tage ansvar tilbage og forklare rollerne mellem bank og kunde. Ansvar er og bliver kundens eget. Vist i praksis hvordan man følger op på sit budget. Og fandt ud af hvad pengene reelt blev brugt til.

Løsning: Borgeren fik hjælp til at få overblik. Økonomien var faktisk ok. Prioriteringen kunne dog forbedres, hvis familien ønskede det. Det største problem var uvished og afmagt.

- C. En misbruger på vej ud af sit misbrug. Havde gæld til almindelig kreditorer og pusher. Meget dårlig hukommelse og ekstrem stresset.**

Rådgivning: Jeg blev nødt til at tage 100 % over, da der intet overskud var hos borgeren. Fik lavet overblik over situationen. Kreditorer blev alle kontaktet og informeret. Kontakt til Skat, hvor eksisterende lønindeholdelse blev stoppet. Forskudsopgørelsen rettet. Kontakt til bank.

Løsning: I samarbejdet med banken, blev der bevilliget overtræk, så gæld hos pusher samt nogle af kreditorerne kunne indfries. Borgeren kan ikke klare sig selv endnu, så vi har jævnlig samtaler. Desuden er der blevet tilknyttet en mentor. Der er fortsat meget gæld. Afdragsaftaler først mulig, når borgeren har job igen. Trods rykkerskrivelser og indkaldelserne i Fogedretten og et ekstremt stramt budget, har borgeren generelt fået mere overskud til at klare livet. Forventes retur til uddannelse eller job.

D. Ung kvinde syg efter ulykke. Kunne ikke overskue papirer, dårlig hukommelse mm.

Rådgivning: Psykisk var kvinden så langt nede, at hun var handlingslammet. Jeg tog over og ringede til forsikringsselskab, hvor vi fik sat gang i udbetaling fra tab af erhvervsevneforsikring. Og rettet skatteoplysninger. Dvs. sikrede en bedre økonomi og sikrede at der ikke kom et skattesmæk senere.

Løsning: Kvinden er fortsat ikke rask, men har nu fået overskud til sig selv om sin familie, specielt sine små børn. Kan nu bedre overskue at samarbejde med Kommunen m.fl.

Vores forslag:

Det er vort ønske, at loven ændres således at det bliver en skal opgave for Kommunerne, at ansætte økonomiske rådgivere.

Vi er af den opfattelse, at vi har en lovgivning, Aktiv Beskæftigelseslov, som er målrettet en så stor del af befolkningen, hvorfor vi mener opgaven bør ligge hos myndigheden; Kommunen.

Begrundelse for vores forslag

- **Et gode for borgeren**
 - Får viden og støtte til løsning af konkrete problemstillinger
 - Får viden og støtte til forebyggelse af økonomiske problemer
 - Giver et større menneskeligt overskud til at møde livets udfordringer
 - Privat; f.eks. familie, fritid, socialt netværk
 - Sagsbehandling via Kommunen
 - Undersøgelse / behandling via Sundhedssystemet

- **Et gode for sagsbehandleren**

- Sagsbehandleren får et værktøj mere i værktøjskassen, til at hjælpe borgeren videre.
- Det frigiver ressourcer til bedre at kunne fokusere på eget fagområde.
- Samarbejdet med borgeren formodes at blive bedre, når økonomien ikke længere fylder så meget.

- **Et gode for kommunen**

- Mere tilfredse borgere
- Forventes at borgere i krise hurtigere kommer videre i deres udredning / retur til arbejdsmarkedet.
- Udover at løse akutte økonomiske udfordringer, kan der også fokuseres på forebyggelse, så de økonomiske problemer ikke genopstår senere i livet.
- Fokus på www.pensionsinfo.dk for borgere, der forventes at være syge i mere end 3 måneder betyder, at der kan komme udbetalinger som borgeren normalt aldrig får ansøgt om. Det giver en bedre økonomi for den syge og dermed en besparelse for Kommunen mht. kortere udredningsperiode og formentlig besparelse af øvrige sociale ydelser.
- Sygdom eller anden form for krise påvirker ikke kun berørte borgere, men også partnere og eventuelle børn. Store problemer med familiens økonomi, kan betyde ekstra støtte til børnene og / eller risiko for at partneren også sygemeldes med f.eks. stress. Med andre ord, kan økonomisk rådgivning hjælpe hele familien og formentlig reducere ekstra afledte udgifter for Kommunen.

Konklusion

Hvis Kommunerne forpligtes til at ansætte økonomiske rådgivere sikres de mest sårbare borgere en tiltrængt hjælp og støtte mht. økonomien. Vi er ikke sagsbehandlere, men fungere på samme måde som frivilligt tilbud hos sundhedsarbejdere og diætister. De mest sårbare borgere magter ofte ikke selv at søge den hjælp, der er nødvendig. Her kan vi gøre en væsentlig forskel, der kan blive et samfundsmæssig gode for alle involverede parter.

Hvad gør man andre steder i Norden?

Både i Norge, Sverige og i Finland har man permanent gældsrådgivning i Kommunerne. De nordiske lande indførte gældsrådgivningen samtidig med indførelsen af gældssanering.

Vi ønsker dog ikke alene fokus på gældsrådgivning, men i højere grad økonomisk rådgivning i bred forstand. Jo før man kan hjælpe en borger med økonomiske udfordringer, jo bedre og hurtigere kan vi ofte afhjælpe problemet. Dvs. måske undgår vi at borgeren stifter gæld overhovedet.

Vi vil også gerne have fokus på forebyggelse. Dvs. dels at afhjælpe det pågældende problem hos borgeren og dels sikre at borgeren får viden og evne til at sikre sig mod lignende økonomiske udfordringer fremadrettet. Et konkret eksempel kan være at lære borgeren at lave sit eget budget, at følge op herpå, forklare hvad åop (årlige omkostninger i procent) er osv.

På baggrund af vore erfaringer - følgende forslag:

Det er ment som inspiration. Uden hensyn til om det er muligt eller ønskeligt at ændre på forholdene. Det er blot nogle områder, som vi med vores erfaringer kan se, har større eller mindre indflydelse med de problemer, som mange mennesker kan komme i.

Vores erfaring er også, at alle kan få problemer og komme i kategorien; særlig økonomisk udsat – blot man får modstand nok. Mange borgere havde et helt almindeligt liv med familie og job inden f.eks. sygdom eller skilsmisse startede en lavine af økonomiske udfordringer.

- **Fokus på viden**

- Både i akutte situationer og forebyggende
- Kampagne om forskudsopgørelsen via Skat
- Kampagne om www.pensionsinfo.dk
- Kampagne om privat økonomi
- Undervisning af unge omkring privat økonomi

- **Fokus på de mange låneudbydere**

- Lovgivning – bedre beskyttelse af lånerne?
- Reklame / markedsføring
- Udnyttelse af personer ramt af krise / uvidenhed

- **Fokus på pensionsordninger**

- **Specielt mellem arbejdsmarkedsparter via overenskomster på pensionsområdet**
- Tilpasning af forsikringer til arbejdslivet i dag
 - Tilkendelse af død, kritisk sygdom, invalidesum, tab af erhvervsevne, præmiefritagelse. Mange dækninger stopper generelt ved 60 og 62 år. Visse pensionselskaber betinger fortsat tilkendelse af førtidspension, før mulig udbetaling. Andre betinger fortsat varig nedsættelse af erhvervsevnen med 50 % eller hele 2/3 af erhvervsevnen – dvs. tæt på niveauet for tilkendelse af førtidspension.
 - Årsag:
 - Da vi skal / vil være flere år på arbejdsmarkedet.
 - Da vi oftere bliver fyret f.eks. pga. sygdom.
 - Da offentlige ydelser generelt strammes.

- **Fokus på den finansielle sektor**

- Banker kan stavnsbinde kunder med økonomiske problemer
 - Ingen anden bank vil have en kunde, der er registreret i RKI. Heller ikke selv om de blot ønsker en Nemkonto.
- Sanktioner overfor banker, der ikke følger regler.
 - F.eks. kan en bank tømme en borgers konto, så der intet er at leve for. Det er ikke tilladt, men det sker. Og kunderne kender ikke sine rettigheder eller magter ikke at kæmpe.
- Socialt ansvar.
 - Alle bør kunne lave en Nemkonto i den bank, som de ønsker.
 - Alle bør kunne få en budgetkonto i den bank, som de ønsker.

- **Bedre mulighed for gældssanering.**

- Vi kan som udgangspunkt ikke hjælpe borgere mht. gældssanering, før deres situation er stabil. Det er deres situation ikke så længe de er arbejdsløse, syge, uden en helbredsmæssig udredning.
- Måske man i den danske lovgivning skal kigge på, hvorledes mulighederne er i de øvrige nordiske lande, hvor lovgivningen er lempligere.

- **Lovpligtig indboforsikring.**
 - Indboforsikring er en ting- og en ansvarsforsikring for en husstand. Har man en hund er det lovpligtig at have en hundansvarsforsikring. Men det er fortsat ikke lovpligtigt at have en ansvarsforsikring for sin familie. Det giver ikke helt mening. Mange enten sparer indboforsikringen væk. Eller de får den aldrig tegnet pga. uvidenhed. Det gælder f.eks. ofte unge, udlændinge og studerende. Hvis man ikke ejer noget af værdi, bør man som minimum have en ansvarsforsikring.

- **Fokus på økonomisk rådgivning til borgere generelt**
 - Sikre fagligt niveau generelt
 - Ethiske regler
 - Optimere og dele viden

- **Fokus på økonomisk rådgivning i Kommuner**
 - Sikre rammerne for fagligt niveau.
 - Sikre etiske regler
 - F.eks. tavshedspligt mellem borgere og rådgivere